Zemkopības ministrija

Klimata pārmaiņu politiskais ietvars – ierobežojumi un iespējas

Latvijas perspektīva

Arvīds Ozols
Zemkopības ministrijas Meža departamenta direktors
16.03.2016.

Zemkopības ministrija

Klimata un enerģētikas politikas satvara ieviešana attiecībā uz siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanu (2020-2030)

- **ETS darbību SEG emisiju mērķis – 43%** samazinājums no ES ETS 2005.gada SEG emisiju apjoma.
- **Ne-ETS darbību SEG emisiju mērķis – 30%** samazinājums no ne-ETS darbību 2005.gada SEG emisiju apjoma.

Zemes un meža sektors

- Politikā līdz 2020.gadam zemes izmantošanas, zemes izmantošanas maiņas un mežsaimniecības (ZIZIMM) sektors nav iekļauts ETS vai ne-ETS darbību SEG emisiju samazināšanas mērķu aptvērumā, taču Eiropadomes secinājumi nosaka, ka ZIZIMM ir daļa no mērķa "vismaz 40% samazinājums salīdzinot ar 1990.gadu".

- Noteikts, ka Eiropas Komisijai līdz 2020.gadam ir jāizveido politika attiecībā uz to**, kā klimata mērķī iekļaut zemes izmantošanas, zemes izmantošanas maiņas un mežsaimniecības sektoru.**

Zemkopības ministrija

ES sloga pārdales lēmuma principi ne-ETS darbību mērķim (IKP u.c.)

Zemes & meža sektora ietveršana ne-ETS sektoru mērķī vai nosakot atsevišķu mērķi?

Kāds mērķis Latvijai tiks noteikts?
(LV pozīcijā «O» pret 2005.gadu)

Kā sadalīt Latvijai noteikto ne-ETS sektoru mērķi pa nozarēm?

Izmaksu efektivitāte. Kurā jomā lielākais potenciāls?

Vai būs ietekme uz ražošanas apjomu (samazinājums)?

Varbūt izdevīgāk pirkt emisiju kvotas?

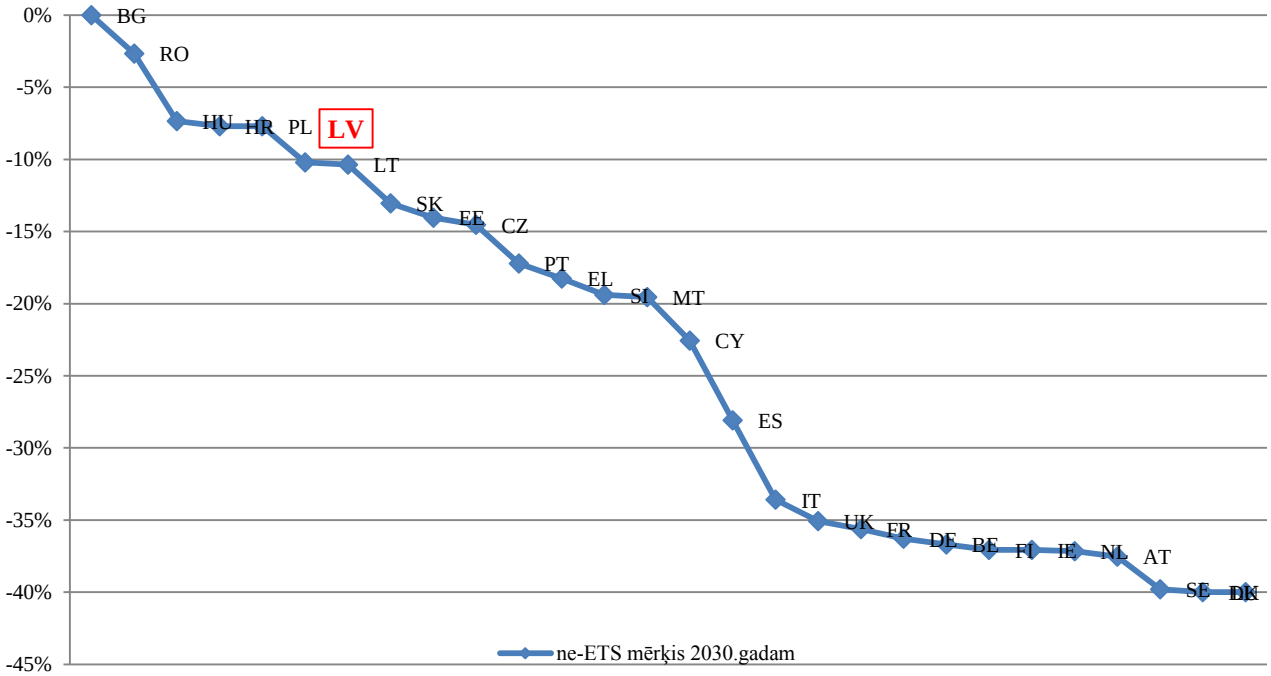

ES 28 dalībvalstu ne-ETS darbību SEG emisiju samazinājuma mērķa 2030.gadam sadalījums, nepiemērojot KEPS2030 noteiktās elastības (%)

Zemkopības ministrija

Latvija: klimata profils & izaicinājumi

Zaļās teritorijas (lauki un meži) - **89%** no kopējās sauszemes platības

SEG emisijas (ārpus ZIZIMM sektora): tikai 0,25% no kopējām ES 28 valstu emisijām (2013)

Ārkārtīgi augsts ne-ETS sektoru emisiju īpatsvars kopējās emisijās: **78,9%** (2014), kā arī **augsts lauksaimniecības** sektora (31% no ne-ETS) un transporta sektora (34% no ne-ETS) emisiju īpatsvars

Meža, lauksaimniecības un pārtikas nozaru **eksporta īpatsvars 38,9%** (2013)

Ievērojams **organisko augšņu īpatsvars – 16%**

Latvijā **emisiju samazināšana** notiek 100% **iekšzemē** (emisijas netiek kompensētas ar tirgus mehānismiem)

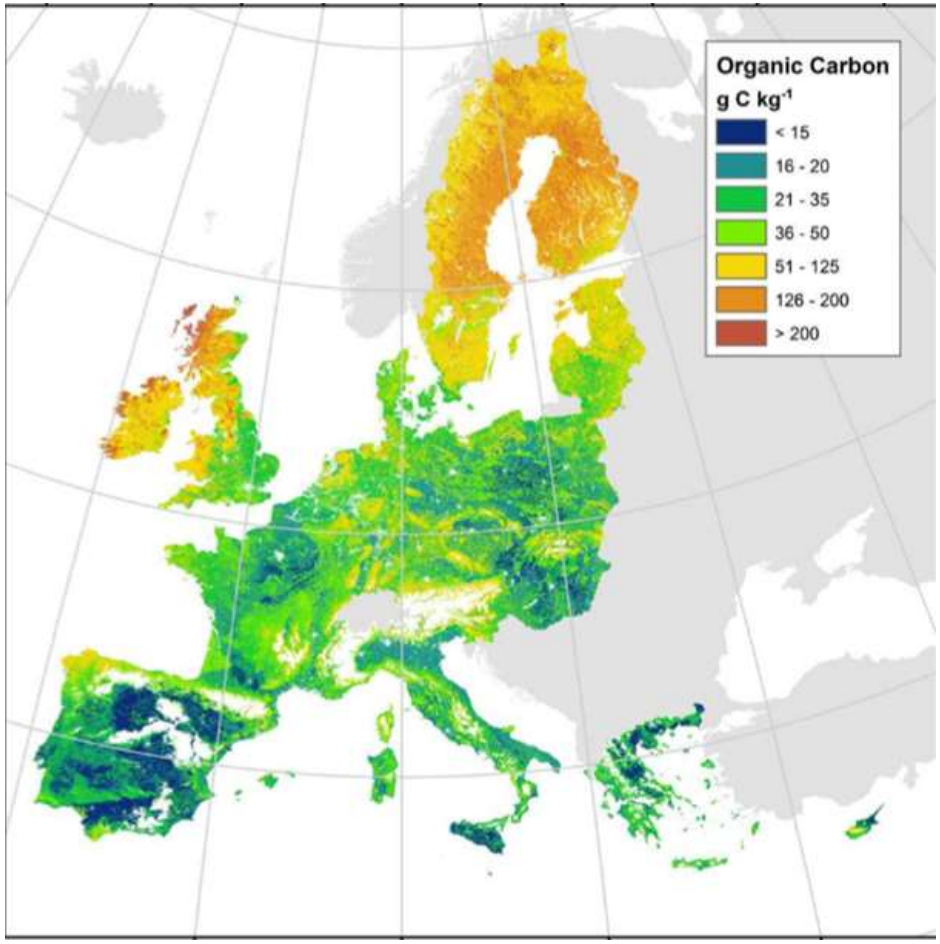

Avots: Organisko augšņu izplatība Eiropas valstīs http://esdac.jrc.ec.europa.eu

Zemkopības ministrija

Zemes izmantošanas potenciāls – ko darīt ar pieejamo lauksaimniecībā neizmantoto zemi?

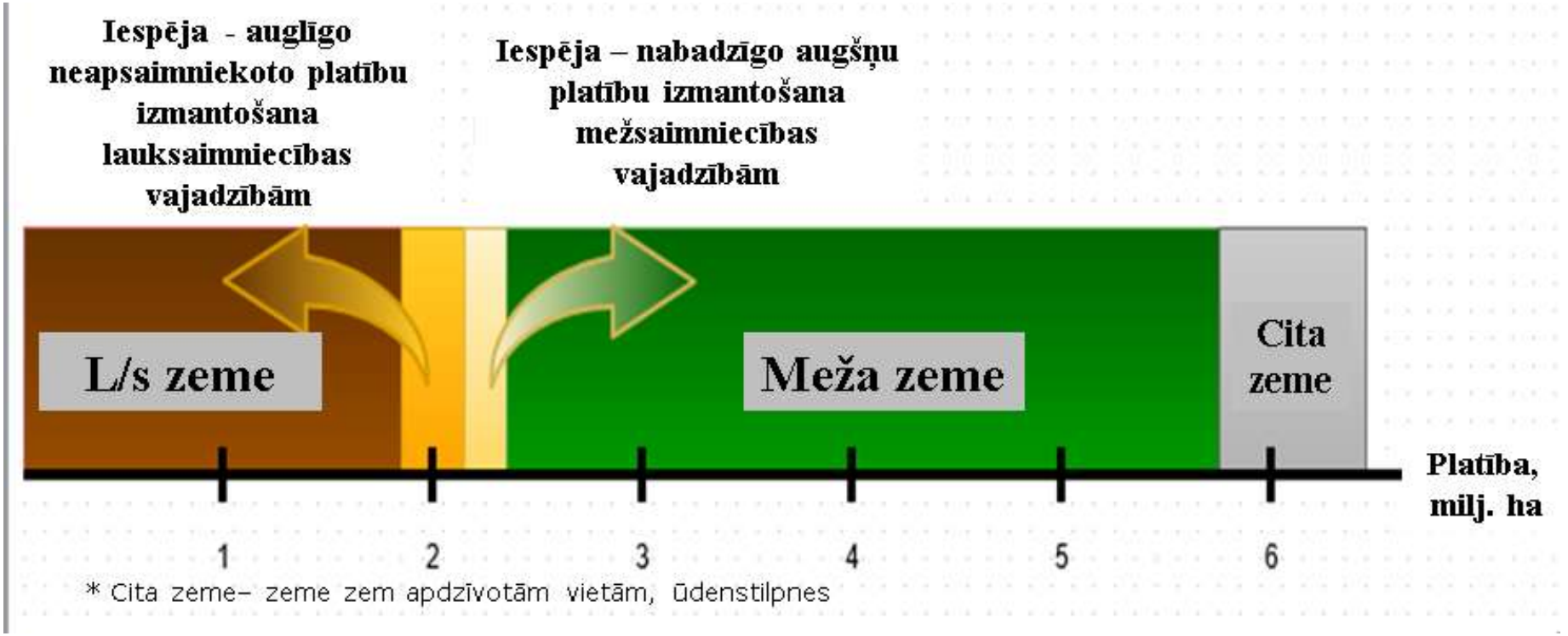

Zemkopības ministrija

Kā uzskaita meža & zemju SEG emisijas/ CO_2 piesaisti?

Land Use land Use Change and Forestry (LULUCF)
Zemes izmantošana, zemes izmantošanas maiņa un mežsaimniecība (ZIZIMM)

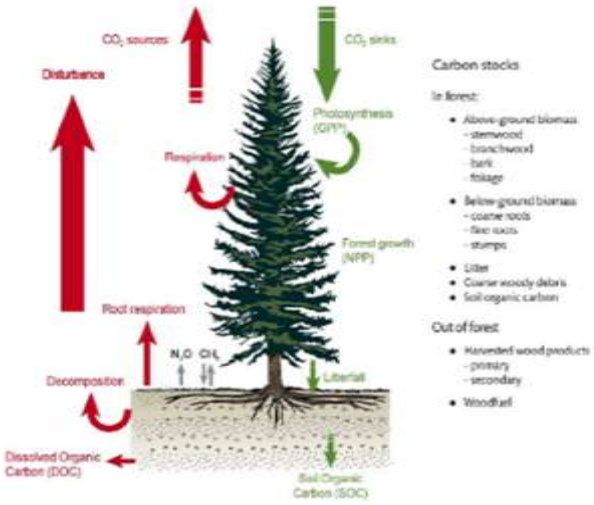

Meža zeme	Aramzeme	Zālāji	Mitrāji	Infrastruktūra
Virszemes biomasa (koki, krūmi, zāle)				
Apakšzemes biomasa (piem., koku saknes)				
Nedzīvā zemsega				
Augsne (organiskā augsne, minerālaugsne)				

- Ne tikai meži, bet visas zemes kategorijas,
- Ne tikai mežaudzes, bet arī augsne,
- Mērķi (progresu) rēķina pret konkrētiem gadiem (piem., 1990 vai 2005),
- Kopējo CO_2 piesaisti no meža neņem vērā, **tikai izmaiņu dinamiku (deltu).**

NB! Zemes sektors ir vienīgais, kurā ir ne tikai SEG emisijas, bet arī CO_2 piesaiste

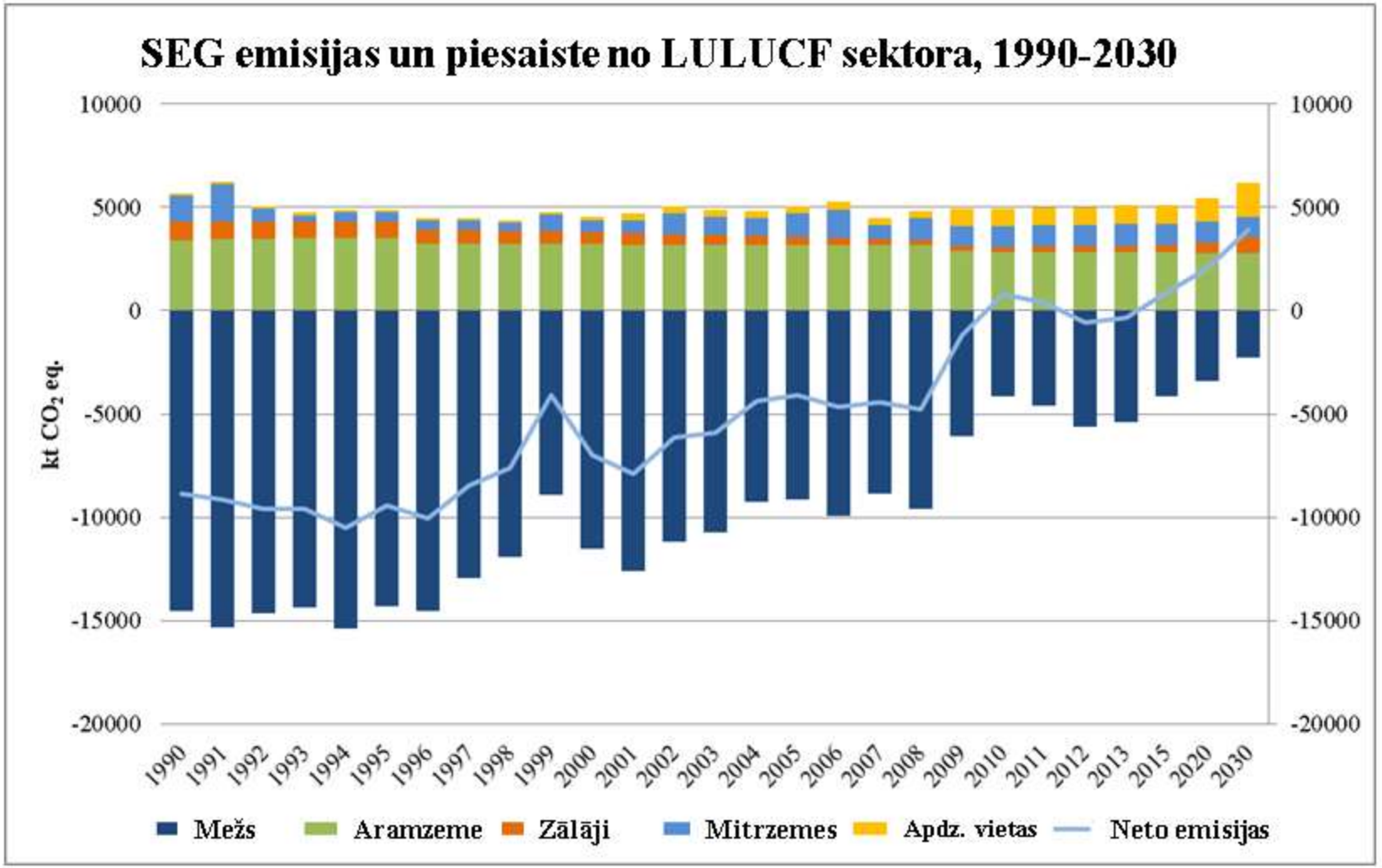
SEG emisijas un piesaiste no LULUCF sektora, 1990-2030
10000
5000
0
-5000
-10000
-15000
-20000
kt CO_2 eq.
1990
1991
1992
1993
1994
1995
1996
1997
1998
1999
2000
2001
2002
2003
2004
2005
2006
2007
2008
2009
2010
2011
2012
2013
2015
2020
2030
Mežs
Aramzeme
Zālāji
Mitrzemes
Apdz. vietas
Neto emisijas

Zemkopības ministrija

Kāpēc Latvijai meža & zemes klimata mērķis būs grūti sasniedzams?

Tā kā mežiem ir liela pozitīva ietekme SEG samazināšanā, jāsecina, ka EK mēģina ierobežot ieguvumu izmantošanu no meža, jo tas mazinātu nepieciešamību samazināt SEG emisijas citos sektoros.

Neņem vērā:

- **Meža platību (!),**
- Mežaudžu krāju,
- Sasniegto pirms 1990.gada.

Ņem vērā:

- Vēsturiskās tendences 1990-2009,
- Prognozes par meža resursu attīstību 2013-2020.

Metodikai ir liela ietekme!

Ieguvēji: valstis, kurām ir neliels mežainums & brīva zemes platība apmežošanai (piem. Īrija).

EK modeļi: prognozes

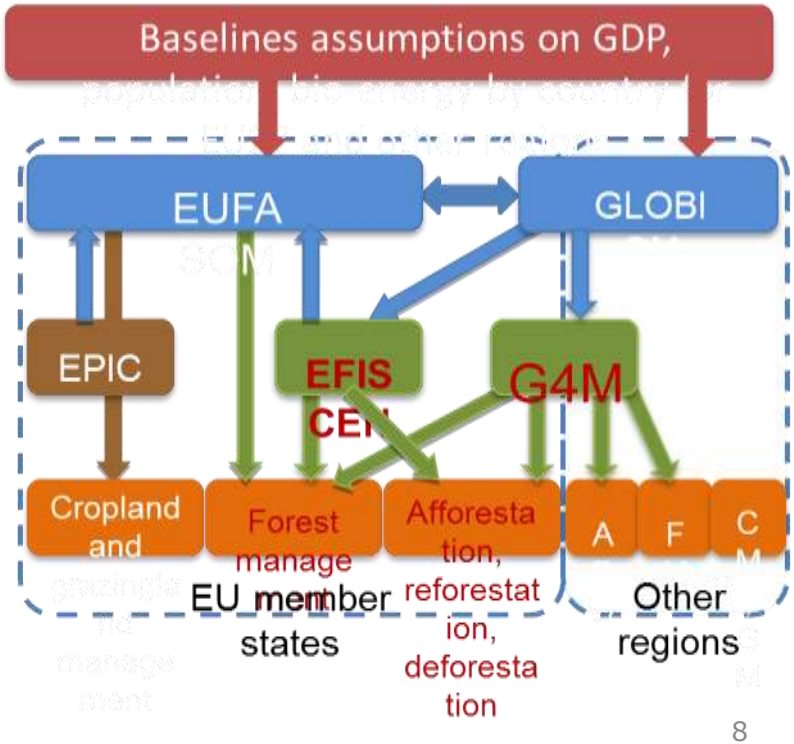

Zemkopības ministrija

Metodiku ietekme (Somijas piemērs):
ieguvumi *(credits)* un zaudējumi *(debits),* piemērojot dažādas metodikas & izaicinājumi

Izvēlētajai uzskaites metodikai ir ļoti iela ietekme!

Latvija 1. KP periodā (2008-2012) par mežu devumu ieguva kopā 6 233 333 vienības ***(gross-net metodika)***

Periodā 2013-2030 visticamāk Latvija meža nozares klimata mērķi nesasniegs

(references līmeņa metodika)

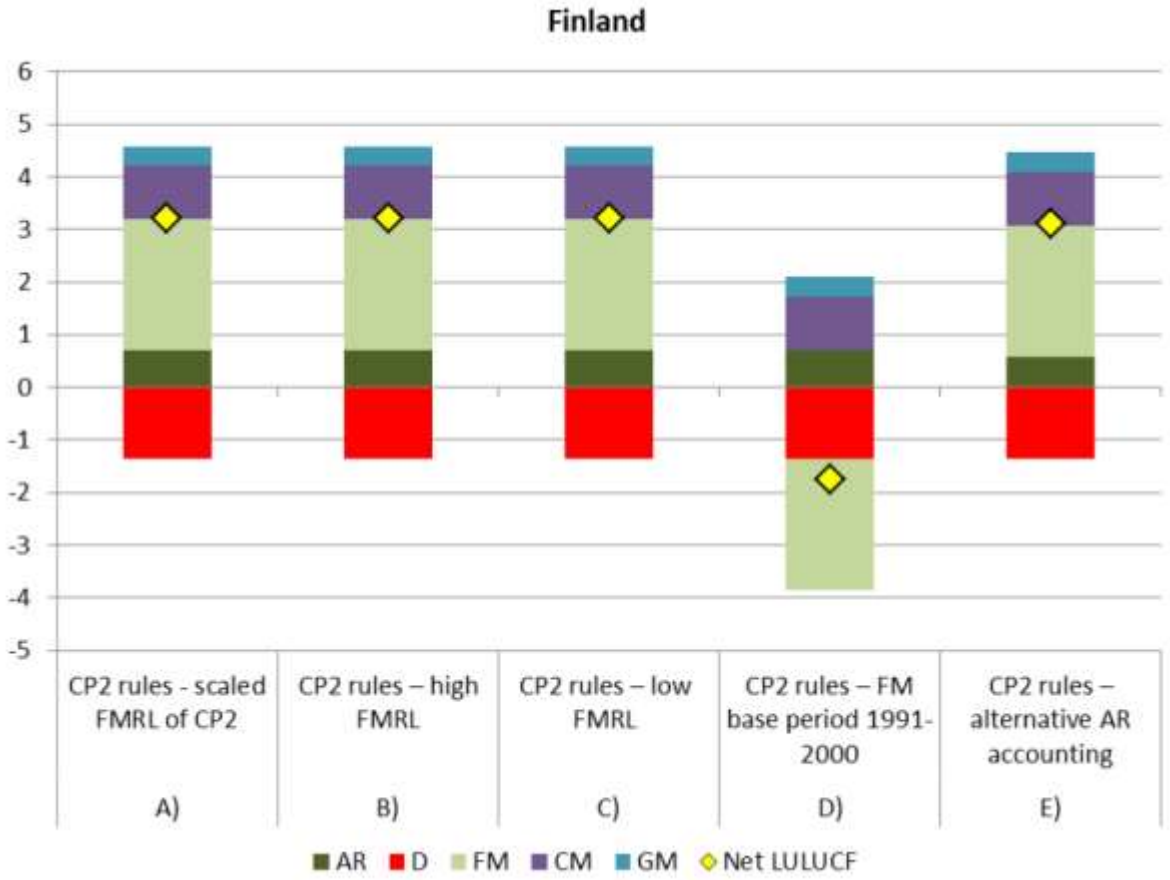

Uzskaites metodikas izvēle: ANO lēmums, 196 valstīm vienojoties

Zemkopības ministrija

Latvijas ieguldījums ES kopējo mērķu sasniegšanā

ES kopējo mērķu priekšrocības

Atjaunojamā enerģija– meža produktu eksports (briketes, granulas)

Substrāts – kūdras ieguve dārzkopības vajadzībām

Starptautiskas nozīmes infrastruktūra (Rail Baltica) – meža un lauksaimniecības zemju transformācija

Aizstāšanas princips - koksnes kā atjaunojamās enerģijas avots

Latvijai tiek uzskaitītas kā SEG emisijas

Zemkopības ministrija

ES koksnes produktu tirgus un AER mērķi

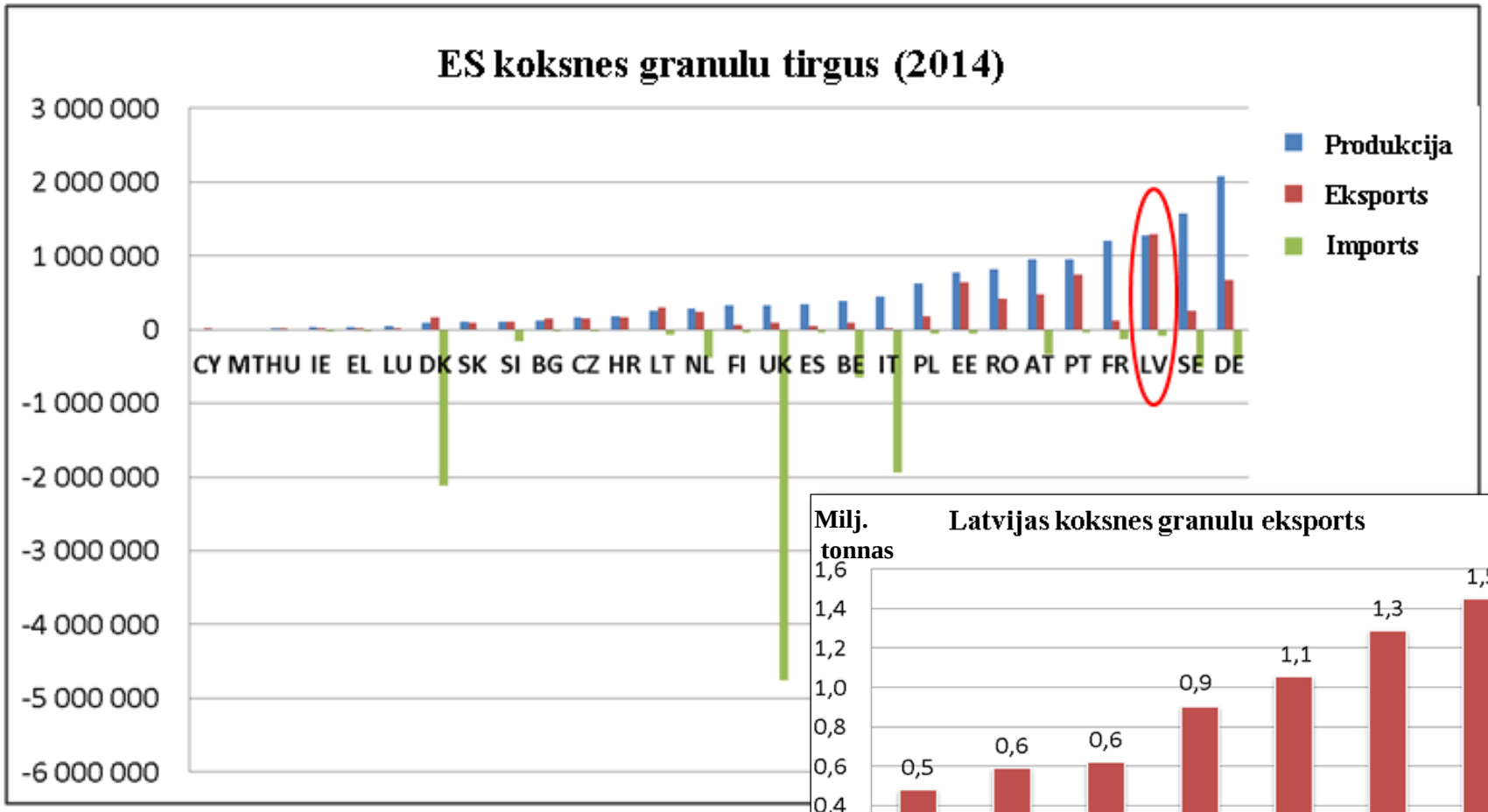

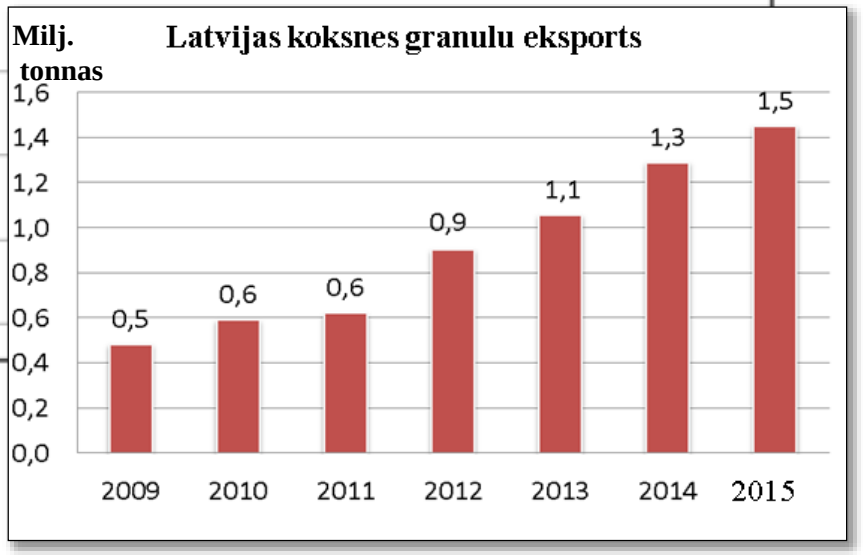

Zemkopības ministrija

Mežsaimnieciskās darbības, kas sekmē virzību uz klimata mērķa sasniegšanu

Mežsaimnieciskās darbības ar tiešu pozitīvu ietekmi:

- meža meliorācija;
- augsnes ielabošana *(pelni, minerālmēsli)*;
- ātraudzīgu koku sugu plantāciju ierīkošana;
- mērķtiecīga meža atjaunošana;
- **apmežošana** *(Kioto protokola kontekstā visnozīmīgākais pasākums)*;
- mežaudžu kopšana.

Mežizstrāde (ilgtermiņa ietekme):

- atjauno koksnes produktu oglekļa krātuvi;
- nodrošina priekšnosacījumus meža atjaunošanai un visām uz CO_2 piesaistes veicināšanu vērstajām darbībām;
- nodrošina aizstāšanas efektu enerģētikas sektorā, palielina augšanas potenciālu.

Zemkopības ministrija

Lauksaimniecības nozares attīstība kopš Latvijas pievienošanās ES (2014)

Ražošanas pieaugums ir atbilstošs **augstajiem ES lauksaimniecības kvalitātes standartiem**; tas tā nebūtu, ja ražošana tiktu pārcelta uz trešajām pasaules valstīm, kur, iespējams, tas pats apjoms tiktu saražots ar lielākām emisijām

- Augkopības un lopkopības produkcija→ **dubultojusies**
- Pārtikas nozares saražotā vērtība→ **+55%**
- Piena ražošanas sektorā→ **+42%**
- Labības audzēšanas sektorā→ **+40%**

- Kopējā lauksaimniecībā izmantojamā zemju platība→ **+14%**
- Gaļa→ **+15%**
- Piens→ **+24%**
- Labība→ **dubultojies**
- Bioloģisko saimniecību skaits→ **trīskāršojies**

- Nozares īpatsvars valsts IKP→ **+9%**
- Ienākumi uz vienu nodarbināto nozarē→ **dubultojušies**
- Eksports→ **+ 7 reizes**
- Kooperatīvu skaits→ **dubultojies**
- Kooperatīvu apgrozījums → **+10 reizes**

Zemkopības ministrija

Latvija: lauksaimniecības nozare

Augsts ekoloģiskais potenciāls	**Lauksaimnieciskā produkcija**	**Ražošanas atsaiste no emisijām**
Emisijas	**Nodarbinātība**	**Organiskās augsnes**

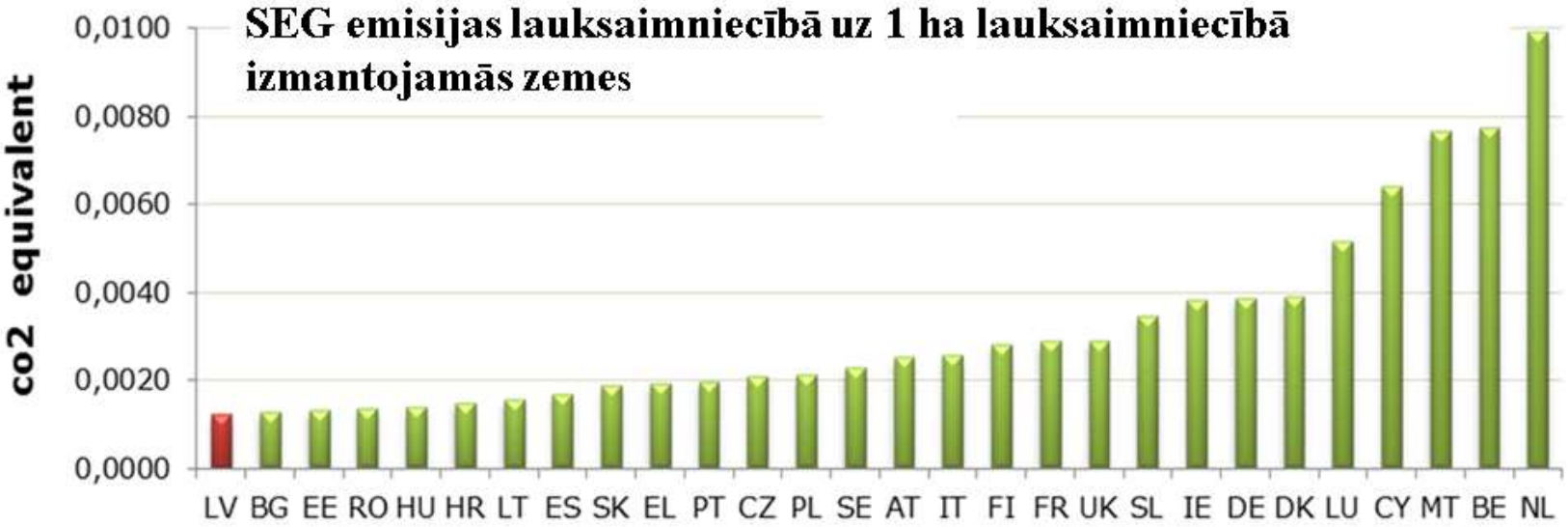

Zemkopības ministrija

Latvija: lauksaimniecības nozare

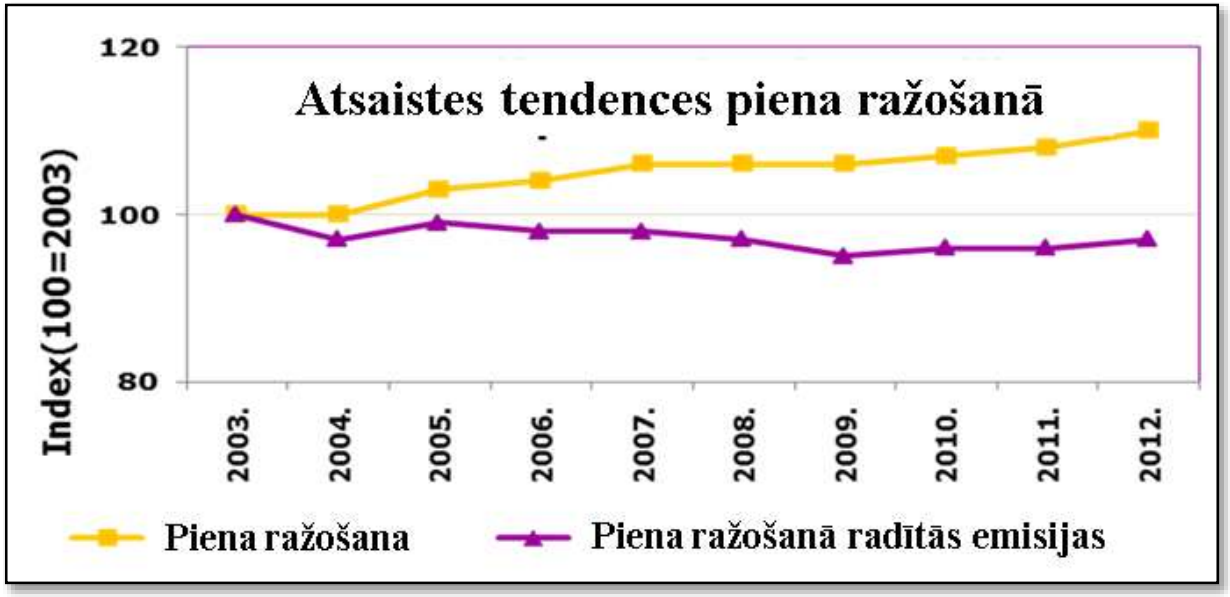

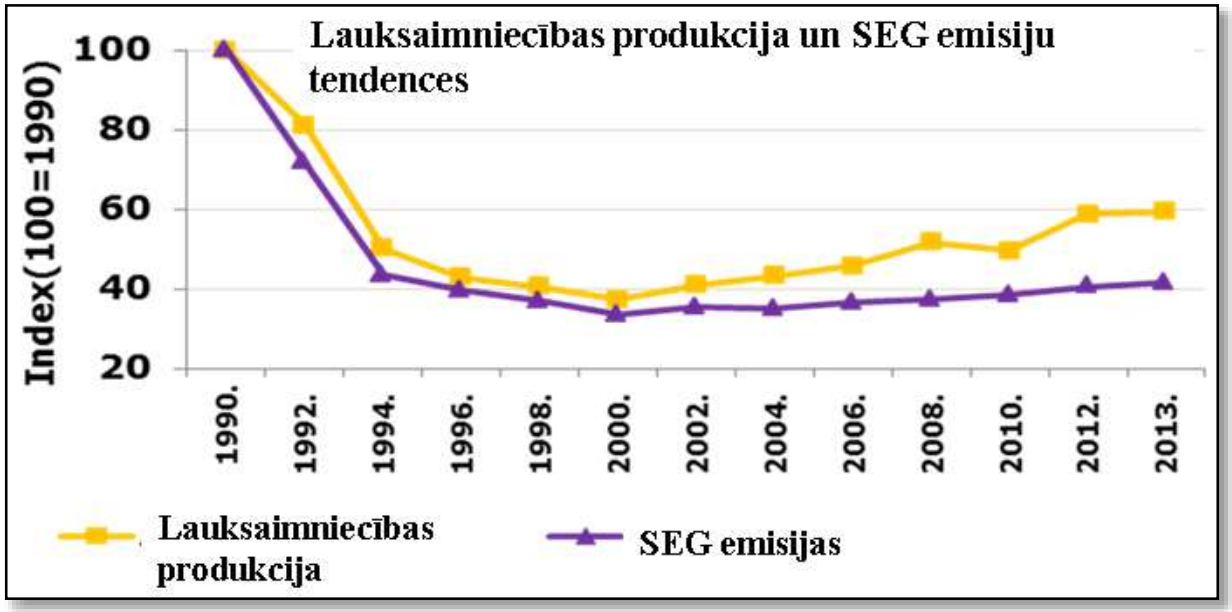

Datu avots: EUROSTAT (2013)

Zemkopības ministrija

Latvija: lauksaimniecības nozare

Datu avots: EUROSTAT (2013)

Zemkopības ministrija

Lauksaimniecības nozares perspektīvas pēc 2030...

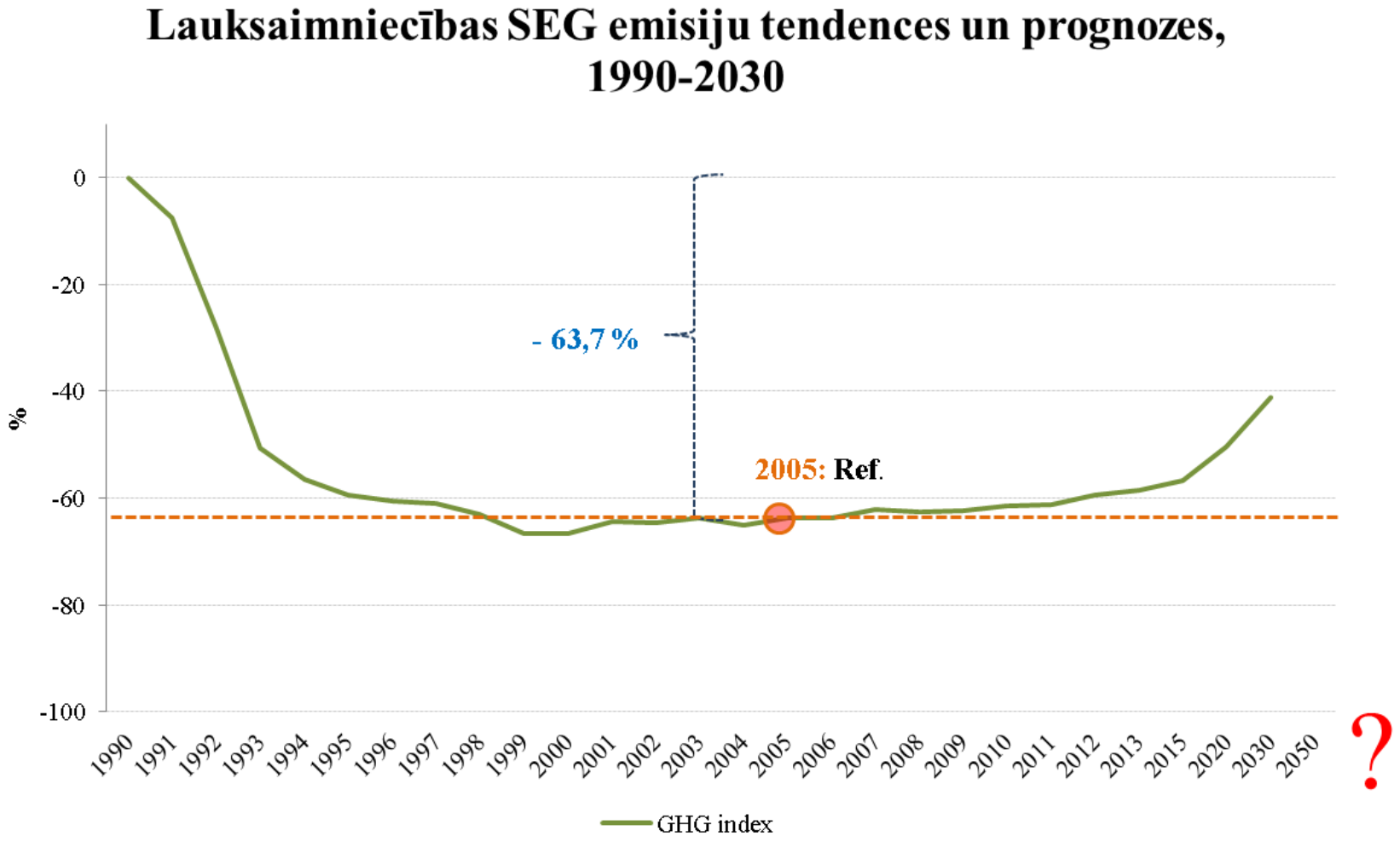

Zemkopības ministrija

ZM lobēšanas darbs ar Eiropas Komisiju, skaidrojot Latvijas situāciju

ZM jau kopš 2010.gada aktīvi pārstāv Latvijas intereses ES klimata jautājumos

Intensīvs darbs ar EK 2016.gadā, uzstāšanās Eiropas Parlamentā 2016.gada 27.janvārī

Panākts Meža apsaimniekošanas mērķa pārrēķins, ņemot vērā jaunākos datus (tika balstīts uz prognozēm). Panākta tehnisko korekciju piemērošanas norma ES un ANO līmenī. **Latvijai mērķis pārrēķināts no 16.302 Mt CO_2 ekv. uz 6 380 Mt CO_2 ekv.**

Latvija kā prezidējošā valsts ES padomē ierosināja EESK sagatavot atzinumu **"Klimata un enerģētikas politikas ietekme uz lauksaimniecību un mežsaimniecību" (2015).**

2016.gada 9.martā saskaņota nostāja Latvijas zemes & mežsaimniecības un lauksaimniecības interešu paušanai EK (tā saucamais ne-papīrs).

Zemkopības ministrija

Secinājumi

- Latvijai klimata mērķi nebūs viegli sasniegt. Ietekmējošie faktori: zemes izmantošanas palielināšanās, organisko augšņu īpatsvars, kūdras ieguve dārzkopības vajadzībām, atmežošana infrastruktūras izbūvei).
- Latvijā joprojām ir neizmantots zemes un ražošanas efektivitātes potenciāls.
- SEG emisiju samazināšana zem 2005. gada līmeņa ir pretrunā ar neseno lauksaimniecības politiku, un nav iespējama bez nopietnas lauksaimnieciskās ražošanas samazināšanas.
- Klimata politikā netiek ņemts vērā viss meža nozares devums klimata jomā (neņem vērā koksnes krāju) un atskaites gads būtiski maina mērķa «smagumu», **metodikas izvēlei & prognozēm būtiska ietekme.**
- Meža nozarei jāturpina ilgtspējīga meža apsaimniekošana (jānodrošina visi trīs pīlāri vides, sociālais, ekonomikas) tiem jābūt līdzsvarā. Latvijai meža nozares klimata mērķis ir grūti sasniedzams.
- Meža nozare var sniegt Latvijas klimata politikā pozitīvu devumu divos veidos: koksnes produkti **(ieguvums ZIZIMM sektorā),** bioenerģija **(ārpus ZIZIMM sektora)** Kā atjaunojamais resurss (mazāk SEG emisijas ieskaitītas rasošanas sektorā.
- Nepieciešams saskaņot ES politikas (enerģētika, jo īpaši AER, klimata pārmaiņas, Kopējā lauksaimniecības politika).

Zemkopības ministrija

Kā nodrošināt taisnīgumu un izmaksu efektivitāti ES klimata politikas 2030 kontekstā?

Sadarbības iespējas:

Labākie risinājumi Latvijas attīstībai, ņemot vērā jautājuma ietekmi uz Latvijas tautsaimniecību, un jo īpaši mežsaimniecību un lauksaimniecību.

Iespēja turpināt diskusiju arī par lauksaimniecības jautājumiem.

Identificēt labākos risinājumus Latvijas attīstībai – pētniecība, normatīvie akti, finansējums.

Sadarbības iespējas inovāciju jomā.

Zemkopības ministrija

Paldies par uzmanību!

Jautājumi?

Mājas lapa: **www.zm.gov.lv**
E-pasts: **zm@zm.gov.lv**